

**MULTIDISZCIPLINÁRIS KIHÍVÁSOK
SOKSZÍNŰ VÁLASZOK**

GAZDÁLKODÁS- ÉS SZERVEZÉSTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT

**MULTIDISCIPLINARY CHALLENGES
DIVERSE RESPONSES**

JOURNAL OF MANAGEMENT
AND BUSINESS ADMINISTRATION

Online folyóirat

FŐSZERKESZTŐ: FENYVESI Éva, PhD
SZERKESZTETTE: VÁGÁNY Judit Bernadett, PhD

Borító: FLOW PR

Kiadja: Budapesti Gazdasági Egyetem

Felelős kiadó: Prof. Dr. Heidrich Balázs, rektor

ISSN 2630-886X

2023.

**FOGYASZTÓVÉDELMI OKTATÁS A BUDAPESTI
GAZDASÁGI EGYETEMEN**

**CONSUMER PROTECTION EDUCATION AT THE
BUDAPEST BUSINESS SCHOOL**

HÁMORI Antal

Kulcsszavak: *fogyasztóvédelem, oktatás, Budapesti Gazdasági Egyetem*

Keywords: *consumer protection, education, Budapest Business School*

JEL kód: *D18, I23, K39*

<https://doi.org/10.33565/MKSV.2023.KSZ.01.02>

ÖSSZEFOGLALÓ

A tanulmány – célkitűzését tekintve – fejlődéstörténeti megközelítésben, mintegy negyedévszázados áttekintéssel bemutatja a Budapesti Gazdasági Egyetem fogyasztóvédelmi jogi oktatásának, kutatásának főbb mozgatórugóit, állomásait, eredményeit, tantárgyait, tudományos publikációit, konferenciáit, következtetéseket, javaslatokat megfogalmazva lehetséges perspektíváit, különös tekintettel a 2022. évben létrejött Fogyasztóvédelmi Kutatócsoportra. Ezen időutazás keretében – a fogyasztóvédelem, a fogyasztóvédelmi oktatás, kutatás komplexitása, jelentősége, szerepe és aktualitása mellett – az intézményközi kapcsolódási pontok és a vonatkozó jogszabályváltozások is megjelennek. A kutatási kérdések, illetve hipotézisek, miszerint feltérképezhető(-e) (helyel-közszel) teljeskörűen közel 25 év szóban forgó forrásanyaga, szakirodalma, van(-e) potenciál e tevékenységben és materiában, a kutatási módszerek alkalmazásának szemlélésén keresztül is megválaszolhatók. Eszerint, a reflexiók, a tantárgyfelelősi „interjú”, emlékezet, továbbá a meglévő releváns tantervek, tantárgyi programok, tematikák, leírások, iratok, jogszabályok, kormányhatározatok és egyéb aktusok, valamint szakirodalom utáni vizsgálódás, nyomozás és az elemzés, értékelés eredményeként igénylőnek mondhatók. Az eredmények között szerepel például a Fogyasztóvédelem, a Fogyasztóvédelmi jog, a Fogyasztóvédelem a vendéglátásban, az Etika és fogyasztóvédelem, a Fogyasztóvédelem és fogyasztáspszichológia nevű tantárgyak bevezetése, két karon, több szakon és valamennyi tagozaton, számos mű, köztük egyetemi tankönyvek megjelenése, konferenciák rendezése, illetőleg a Fogyasztóvédelmi Kutatócsoport létrejötte.

SUMMARY

The objective of the study is to present the main drivers, stages, results, subjects, scientific publications, conferences, and by drafting conclusions and proposals the possible perspectives of consumer protection legal education and research at the Budapest Business School. The study applies a historical approach and provides a quarter of a century overview, with a special focus on the Consumer Protection Research Group established in 2022. In the context of this journey through time, in addition to the complexity, importance, role and topicality of consumer protection, consumer education and research, the inter-institutional interfaces and the relevant

legislative changes will also be highlighted. The research questions and hypotheses as to whether the source material and literature of almost 25 years can be (more or less) fully mapped, whether there is potential in this activity and material, can also be answered by looking at the application of research methods. As a result of the subject leader „interview”, recollection, as well as of the existing relevant curricula, subject programmes, themes, descriptions, documents, legislation, government decisions and other acts, furthermore as a result of research, investigation, analysis and evaluation of the relevant literature, the reflections can be considered affirmative. The results include, for example, the introduction of the subjects Consumer Protection, Consumer Law, Consumer Protection in the Hospitality Industry, Ethics and Consumer Protection, Consumer Protection and Consumer Psychology at two faculties, for multiple specialisations and at all levels, furthermore the publication of numerous works, including university textbooks, the organisation of conferences and the creation of the Consumer Protection Research Group.

BEVEZETÉS

A Budapesti Gazdasági Egyetemen (BGE) folyó fogyasztóvédelmi oktatási, kutatási tevékenység bemutatása terítékre tűzésének aktualitását adja például az a figyelemre méltó tény, hogy idestova negyedévszázada indult el az a folyamat, amelynek eredményeként a BGE jogelőd intézményében, a Budapesti Gazdasági Főiskolán (BGF) az 1999/2000. tanév második félévétől a fogyasztóvédelmi jogi ismeretek oktatása önálló fogyasztóvédelmi tantárgyak bevezetése által is manifesztálódik (Hámori, 2001a; Hámori, 2001b). A fogyasztóvédelem történelemtudományi, közgazdaságtudományi, szociológiai, pszichológiai, etikai, jogtudományi, sőt, teológiai és egyéb aspektusainak kiemelkedő jelentősége (ld. pl. Fazekas, 2007; Hamar & Hámori, 2016; Hámori, 2022a; Pázmándi, 2020; Szendrő, 2020) mellett az is apropóként szolgál e témaválasztáshoz, hogy a 2022. évben létrejött a BGE Fogyasztóvédelmi Kutatócsoportja (Hámori, 2022b).

A tanulmány – célkitűzését tekintve – fejlődéstörténeti megközelítésben, mintegy negyedévszázados áttekintéssel bemutatja a BGE/BGF fogyasztóvédelmi jogi oktatásának, kutatásának főbb mozgatórugóit, állomásait, eredményeit,

tantárgyait, tudományos publikációit, konferenciáit, következtetéseket, javaslatokat megfogalmazva lehetséges perspektíváit, különös tekintettel fogyasztóvédelmi kurzusok további szakokon történő bevezetésének indokoltságára és a Fogyasztóvédelmi Kutatócsoport jelentőségére. Ezen időutazás keretében – a fogyasztóvédelem, a fogyasztóvédelmi oktatás, kutatás számos jogág, jogterület (pl. polgári jog, közigazgatási jog, pénzügyi jog, szabálysértési jog, büntetőjog, alkotmányjog) szempontjából is fennálló komplexitása, relevanciája és aktualitása (ld. pl. Balla, 2019; Baranovszky & Kóródy, 2020; Barta, 2020; Bencsik, 2013; Bencsik, 2016; Bisztriczki & Kántás, 2012; Bisztriczki & Kántás, 2014; Bodzási, 2018; Bodzási, 2019; Farkas & Wellmann, 2012; Fazekas, 2017; Fazekas, 2016a; Fazekas, 2016b; Fazekas, 2020; Filó, 2016; Frivaldszky, 2016; Frivaldszky, 2015; Fuglinszky, 2016; Gárdos & Rácz, 2012; Gellén, 2019; Gombos & Lehóczky, 2019; Hajnal, 2013; Hajnal, 2015; Hajnal, 2020a; Hajnal, 2020b; Hamar & Hámori, 2016; Hámori, 2022a; Jagusztin, 2021; Jeney, 2005; Józson, 2018a; Józson, 2018b; Józson, 2018c; Józson, 2019a; Józson, 2019b; Juhász, 2018; Karsai, 2011; Kertész, 2016; Lattmann, 2011; Lábady, 1976; Loos, 2019; Mészáros, 2019; Miskolczi-Bodnár, 2018; Miskolczi-Bodnár & Sándor, 2012; Molnár, 2013; Nagy, 2016; Németh, 2014; Németh, 2020; Papp, 2011; Pázmándi, 2016; Pfeiffer, 2016; Pusztahelyi, 2020; Rácz, 2020; Sepsi-Keyha, 2019; Simon, 2016; Szabó, 2017; Szeghő, 2015; Szépvölgyi, 2019; Szikora & Hajnal, 2020; Szilágyi, 2021; Szolnoki-Nagy, 2014; Tattay, 2005; Traub, 1995; Verebics, 2012; Vékás, 2001; Vékás, 2002; Vékás, 2021; Vida, 1999; Vida, 2000; Vörös, 2007; Wallacher, 2014; Weatherill, 1997; Weiss, 1971; Zavodnyik, 2010; Zavodnyik, 2013) mellett – az intézményközi kapcsolódási pontok és a vonatkozó változások is megjelennek.

A megfogalmazott kutatási kérdések, illetve hipotézisek a következők: feltérképezhető(-e) (helyel-közzel) teljeskörűen közel 25 év szóban forgó forrásanyaga, szakirodalma, van(-e) potenciál e tevékenységben és materiában,

nem utolsó sorban egy egyetemközi fogyasztóvédelmi kutatócsoport működésében.

KUTATÁSMÓDSZERTAN

A tanulmány egyrészt tantárgyfelelősi emlékezeten, másrészt a vonatkozó tantervek, tantárgyi programok, tematikák, leírások, iratok, jogszabályok, kormányhatározatok és egyéb aktusok, valamint szakirodalom kutatásán, feldolgozásán, összehasonlító elemzésén, értékelésén alapul. Ennek körében felidézésre, áttekintésre kerültek az 1990-es évek végi, szóban forgó kezdetek, megkeresések, levelezések, személyes találkozások, megbeszélések, a korszak tárgyunk szempontjából releváns „integrációs törekvései”, hazai és európai uniós lépései, a jövőbe tekintés jegyében a további (pl. tantárgy-)bővítési lehetőségekre is kitérve.

SZAKIRODALOM-, FORRÁSFELDOLGOZÁS

A fogyasztóvédelem, ismereteinek oktatása a Krisztus utáni 2000. év előtt is – különböző mértékben – megjelent több tudományterület tantárgyainak tematikáiban, oktatási anyagaiban, életében (Buzás & Hámori, 2005), azonban az európai közösségi, illetve uniós – például országjelentésekben testet öltő – biztatások, bátorítások, számonkérések (Czuczai, 1997) hatásának is köszönhetően – 1997. december 15. napján – elfogadott, a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (Fgytv.) hatálybalépése, különös tekintettel e törvény 17. §-ának¹ (5) bekezdésére, nagyon jelentős továbblendítési alapként

¹ Az Fgytv. 17. §-ának 1997. december 23-i közlönyállapot szerinti (1)-(5) bekezdése: „(1) A fogyasztóval iskolai és iskolán kívüli oktatás keretében meg kell ismertetni az igényei érvényesítéséhez szükséges jogszabályokat. (2) A fogyasztóvédelmi oktatás elsősorban állami feladat. (3) Az iskolai fogyasztóvédelmi oktatás a Nemzeti Alaptanterv részét képezi. A Nemzeti Alaptanterv fogyasztóvédelemmel kapcsolatos követelményeinek a Kormány részére történő benyújtása előtt be kell szerezni a fogyasztói érdekek országos képviselőjét ellátó társadalmi szervezetek véleményét is. (4) A Nemzeti Alaptanterv elvei és követelményei szerint az ipari, kereskedelmi és idegenforgalmi miniszter (a továbbiakban: miniszter) közreműködik a közoktatás intézményei számára készülő fogyasztóvédelmi tantervi követelmények meghatározásában. (5) Az

jelentkezett. Az Fgytv. 17. §-ának 1997. december 23-i közlönyállapot szerinti (5) bekezdésében kimondásra került, hogy az állam az iskolai fogyasztóvédelmi oktatással kapcsolatos feladatait az oktatási intézményeken keresztül, a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőséggel és a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó társadalmi szervezetekkel együttműködve látja el.

A fogyasztóvédelmi oktatás jelentős mozgatórugói között a fogyasztóvédelmi politikai kormányhatározatok vonatkozó pontjai is megjelentek (ld. Hámori, 2016a; Hámori, 2017a: 13–14.). A fogyasztóvédelmi politika koncepciójáról szóló 1036/1999. (IV. 21.) Korm. határozat az 1999-2002. közötti időszak középtávú fogyasztóvédelmi politika céljai között – az információhoz jutás biztosítása érdekében – megemlítette a fogyasztói oktatás kiteljesedését, megszervezését; a prioritások között pedig rögzítve volt, hogy a fogyasztók fogyasztóvédelmi oktatásának a célok figyelembevételével az eddigieknél nagyobb súlyt kell adni az alsó- és középfokú oktatásban, valamint a felsőoktatásban. A kormányhatározat a fogyasztóvédelmi politikai célok érdekében végrehajtandó feladatok között – az oktatási miniszter felelősségi körében – szerepeltette: a fogyasztói oktatás szervezése, kiteljesedése érdekében a) a fogyasztói jogok oktatását a Nemzeti Alaptantervbe, illetve az abból készülő kerettantervekbe, valamint a pedagógusképzés, illetve -továbbképzés tananyagaiba be kell építeni; a

állam az iskolai fogyasztóvédelmi oktatással kapcsolatos feladatait az oktatási intézményeken keresztül, a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőséggel és a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó társadalmi szervezetekkel együttműködve látja el.” Az Fgytv. 17. §-ának jelenleg (2023. március hónapban is) hatályos (1)-(5) bekezdése: „(1) A fogyasztóval iskolai és iskolán kívüli oktatás keretében meg kell ismertetni az igényei érvényesítéséhez szükséges jogszabályokat. (2) A fogyasztóvédelmi oktatás elsősorban állami feladat. (3) Az iskolai fogyasztóvédelmi oktatás a Nemzeti Alaptanterv részét képezi. A Nemzeti Alaptanterv fogyasztóvédelemmel kapcsolatos követelményeinek a Kormány részére történő benyújtása előtt be kell szerezni a fogyasztói érdekek országos képviselőjét ellátó egyesületek véleményét is. (4) A Nemzeti Alaptanterv elvei és követelményei szerint a fogyasztóvédelemért felelős miniszter közreműködik a közoktatás intézményei számára készülő fogyasztóvédelmi tantervi követelmények meghatározásában. (5) Az állam a fogyasztóvédelmi oktatással kapcsolatos feladatait az oktatási intézményekkel, a fogyasztóvédelmi hatósággal és a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó egyesületekkel együttműködve látja el.” Elérhető: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99700155.TV/ts/20230625/> [Hozzáférés dátuma: 2023.03.09.]

felsőoktatási intézményekben pedig ajánlással kell kezdeményezni a fogyasztóvédelmi oktatás beindítását (határidő: 2000. szeptember 1.); b) az alsó- és középfokú, valamint a felsőfokú oktatásban a fogyasztóvédelmi oktatás megszervezésére, tananyagok készítésére és az oktatók képzésére programot kell készíteni (határidő: 1999. december 31.).

Az 1999. évben az Oktatási Minisztérium (OM) – az egyetemek és a főiskolák autonómiáját tiszteletben tartva – ajánlást bocsátott ki a felsőoktatási intézmények számára, hogy a fogyasztóvédelmi oktatást ezen a területen is serkentsse (Agg, 2001). Ugyanebben az évben a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség (FVF) főigazgatója, Huszai Gábor személyesen és sikeresen megkereste Intézményünk, akkori nevén a Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskola főigazgatóját, Csizmadia Lászlót a két intézmény közötti tárgybani együttműködés érdekében, amelynek eredményeként a jelen sorok írója felkérést, megbízást kapott önálló fogyasztóvédelmi tantárgyak, tantárgyi programok, tematikák kidolgozására, e tantárgyak tantárgyfelelősi és oktatási feladatainak ellátására, valamint az FVF-fel való együttműködésre, például lektori feladatok ellátására. Ennek keretében – a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség és a fogyasztóvédelmi felügyelőségek szakembereinek jelentékeny bevonásával, részben hatósági ellenőrzési szemüveggel – több kötetes, lektorált oktatási anyagok is készültek (Hámori, 2001a; Hámori, 2001b).

Az 1999/2000. tanév tavaszi félévétől kezdve – ekkor már, 2000. január 1. napjától Budapesti Gazdasági Főiskolaként – több szakon (pl. a turizmus-vendéglátás, a pedagógusképzés területén) és minden tagozaton (nappali, levelező, távoktatás), két Karon, a Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Karon (KVÍK), illetőleg a Külkereskedelmi Karon önálló fogyasztóvédelmi tantárgyak is indultak, úgy mint *Fogyasztóvédelem*, *Fogyasztóvédelmi jog*, *Fogyasztóvédelem a vendéglátásban* (egy – néhány évvel ezelőtti – tantervi reformban, tantárgyi összevonások révén ezen utóbbi *Etika és fogyasztóvédelem*, a Fogyasztóvédelem a marketing mesterszakon *Fogyasztóvédelem és fogyasztáspszichológia* névre

kereszteltetett, más szakokon a *Fogyasztóvédelem* és a *Fogyasztóvédelmi jog* továbbra is létezik). A fogyasztóvédelmi oktatásban – Intézményünk tantermeiben is – éveken át részt vett például Huszai Gábor főigazgató és helyettese, Szűcs András, valamint Nagy Vilmos fogyasztóvédelmi felügyelőségi igazgató-helyettes. Az említett OM-ajánlás hatásáról – OM-FVF-felmérésre – a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen 2001. május 18. napján a *fogyasztóvédelmi ismeretek felsőoktatásban történő oktatásáról*, az OM által szervezett tudományos konferencia rendezésére is sor került, az eredményeket külön kiadványban közzétették; a konferencián előadóként (Hámori, 2001c), a kötetben szerzőként (Hámori, 2001a) képviselhettük Intézményünket, az előrelépésekről másutt és a későbbiek során is beszámoltunk (Hámori, 2001b; Buzás & Hámori, 2005).²

2011. május 31. napján, ugyanazon a helyszínen, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem által rendezett, *A fogyasztóvédelem helye a hazai felsőoktatásban* című tudományos konferencián előadóként az eltelt időszak tapasztalatairól, változásairól adhattunk számot (Hámori, 2011a). Az időközben keletkezett – oktatási anyagokként is számon tartott, jogszabályi változásokat is követő – fogyasztóvédelmi jogi kutatási eredményeinket folyamatosan

² A II. középtávú, 2003-2006-ig szóló fogyasztóvédelmi politikáról szóló 1012/2003. (II. 25.) Korm. határozat 1. pontja alapján a II. középtávú fogyasztóvédelmi politika megvalósítását szolgáló, a határozat mellékletét képező feladatterv végrehajtása során kiemelt figyelmet kellett fordítani a fogyasztóvédelmi oktatás EU konform továbbfejlesztésére is. A feladattervben – egyebek mellett – szerepelt, hogy a felsőoktatásban gondoskodni kell a képzési követelmények átdolgozásakor a szakcsoportoknak megfelelő fogyasztóvédelmi ismeretek képzési programba illesztéséről, valamint a fogyasztóvédelem témakörében szakirányú továbbképzési kurzusok intézményi meghirdetéséről; a megfelelő színvonalú oktatás érdekében az egyes képzési irányoknak megfelelő tananyagok elkészítéséről és kiadásáról kell gondoskodni, amelyhez a pénzügyi feltételeket is meg kell teremteni. A III. középtávú fogyasztóvédelmi politika megvalósítására irányuló, 2007-2010 közötti időszakra szóló cselekvési program végrehajtásához szükséges kormányzati intézkedésekről szóló 1033/2007. (V. 23.) Korm. határozat II. pontjának 7. alpontjában foglaltak értelmében a Nemzeti Alaptanterv felülvizsgálata során a fogyasztóvédelmi ismereteket specialitásuknak megfelelően az egyes műveltségi területekbe be kellett építeni; támogatni kellett az alap- és középfokú intézmények pedagógusai fogyasztóvédelmi tárgyú továbbképzését, a fogyasztóvédelmi szakirányú továbbképzés tananyagának kidolgozását és a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság általi elfogadtatását; az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek felülvizsgálata során figyelembe kellett venni az adott szakmához kapcsolódó fogyasztóvédelmi ismereteket.

publikáltuk, tudományos tanulmányok, szakkikkek (pl. Hámori, 2008; Hámori, 2009a; Hámori, 2010a), majd szakkönyvek formájában. Az ilyen tárgyú, kiváló lektorok által kontrollált könyvek – ebben az időszakban – a 2003. évben napvilágot látott *A vendéglátás fogyasztóvédelmi jogi szabályozása* és a 2007. évben megszületett *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba I. A fogyasztóvédelmi jog alapjai* című mű (Hámori, 2003; Hámori, 2007a); a 2014. évben a *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba. A fogyasztók magán- és közjogi védelme*, a 2017. évben a *Fogyasztóvédelem a jogágak tükrében I.* című kötet jelent meg (Hámori, 2014; Hámori, 2017a).³ Fogyasztóvédelmi jogi kutatói, oktatói szolgálatunkat több éves fogyasztóvédelmi minisztériumi főtanácsosi, majd országgyűlési képviselőcsoporti szaktanácsadói tevékenységünk is gazdagította. 2014. október 28. napján a BGF-en rendeztünk nagy érdeklődésre számot tartó fogyasztóvédelmi konferenciát, amelynek előadásai tanulmányok formájában könyvben is megjelentek (Hamar & Hámori, 2016).⁴ A Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottsága „A” kategóriás *Jogtudományi Közlöny* nevű jogtudományi folyóiratának 2016/3. számában megjelent írásunkban javaslatokat is megfogalmazva fejtettük ki gondolatainkat a fogyasztóvédelem jelentőségéről és oktatásáról (Hámori, 2016a).⁵

³ Az időszak kiemelkedő jogalkotási fejleményei közé különösen az európai uniós csatlakozással kapcsolatos, az ugyancsak igen jelentős 2008. évi fogyasztóvédelmi tárgyú törvények, valamint a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok tartoznak; ld. pl. a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XLII. törvény, az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről szóló 2008. évi XLVI. törvény, a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény, a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény, a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól szóló 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet (Hámori, 2014; Hámori, 2017a).

⁴ Magyarország IV. középtávú fogyasztóvédelmi politikájának megvalósítására irányuló, 2014-ig szóló feladatterv végrehajtásához szükséges kormányzati intézkedésekről szóló 1011/2012. (I. 23.) Korm. határozat – 1.6. alpontjában – azt tartalmazta, hogy: „A tudatos fogyasztóvá válás elősegítése a gyermekkorúak, a tanköteles korúak körében kiemelt feladat. Ennek érdekében szükséges a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatása gyakorlati tapasztalatainak megvizsgálása.”

⁵ A Magyarország V. középtávú fogyasztóvédelmi politikájának megvalósítására irányuló, 2018-ig szóló feladatterv végrehajtásához szükséges kormányzati intézkedésekről szóló 2011/2015. (XII. 29.) Korm. határozat 1.4. alpontjában a Kormány – 2017. december 31-ei határidővel – „felhívja az emberi erőforrások miniszterét, a nemzeti fejlesztési minisztert, a nemzetgazdasági minisztert és a földművelésügyi minisztert, hogy a gyermekkorúak, illetve a tanköteles korúak körében a

tudatos fogyasztóvá válás elősegítése, mint kiemelt feladat érdekében a köznevelésben a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatására és gyakorlati tapasztalatainak megvizsgálására a szükséges intézkedéseket tegye meg”; az 1.23. alpont pedig – folyamatos határidővel – kimondja, hogy a Kormány „felhívja a nemzeti fejlesztési minisztert és az emberi erőforrások miniszterét a fogyasztói érdekek képviseletét ellátó egyesületek és az általános-, közép- és felsőfokú oktatási intézmények közötti együttműködés erősítésére a fiatal fogyasztók tudatosságának javítása érdekében, valamint az érettségi bizonyítvány megszerzéséhez szükséges közösségi szolgálat fogyasztói érdekek képviseletét ellátó egyesületeknél történő eltoltságának az ösztönzésére”. Vö. Hámori, 2016a (a szakcikk kézírata lezárva: 2015. december 10.), különösen p. 182.: „1.3. További kiemelt célkitűzés a fogyasztók oktatáshoz és tájékoztatáshoz (információhoz) való jogának fokozottabb védelme. A tudatos fogyasztóvá válás, a fogyasztói igények érvényesítéséhez szükséges jogszabályokkal történő megismertetés elősegítése különösen a gyermekkorúak, a tanköteles korúak körében kiemelt feladat. Ennek érdekében szükséges a fogyasztóvédelmi oktatás gyakorlati tapasztalatainak megvizsgálása. 1.4. A korszerű, EU konform fogyasztóvédelmi oktatásnak az eddigieknél jóval nagyobb súlyt kell adni az alsó- és középfokú oktatásban, valamint a felsőoktatásban. A fogyasztóvédelmi ismeretek oktatásának kiteljesedése érdekében a) a fogyasztóvédelmi ismereteket az egyes műveltségi területekben, a szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiben megfelelően, kellő hangsúlyokkal, szakspecifikusan kell megjeleníteni; b) a fogyasztóvédelmi ismeretek önálló tantárgyként történő oktatását különösen a pedagógus- és közgazdászképzésben, illetőleg -továbbképzésben kell bevezetni, illetve növelni; c) az alsó- és középfokú oktatásban a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatásának további megszervezésére, új, korszerű tananyagok készítésére és az oktatók megfelelő képzésére programot kell készíteni; d) támogatni kell az alap- és középfokú intézmények pedagógusainak fogyasztóvédelmi tárgyú továbbképzését; e) a felsőoktatási intézményekben ajánlással kell kezdeményezni a fogyasztóvédelmi ismeretek önálló tantárgy keretében is megjelenő oktatásának bevezetését, illetve bővítését, fejlesztését; f) a felsőoktatásban megfelelően gondoskodni kell a fogyasztóvédelmi ismeretek képzési programba illesztéséről, valamint a fogyasztóvédelem témakörében szakirányú továbbképzési kurzusok intézményi meghirdetéséről; g) a magas színvonalú oktatás érdekében az egyes képzési irányoknak megfelelő fogyasztóvédelmi tananyagok, különösen tankönyvek, illetve szakkönyvek elkészítéséről és kiadásáról kell gondoskodni, amelyhez a pénzügyi feltételeket is meg kell teremteni.”; Hámori, 2019e. Az említett öt kormányhatározatban foglaltak szerint a végrehajtó hatalom hangsúlyt helyezett a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatására, amelyet jó néhány felsőoktatási intézmény is tovább erősített – segítő példaként a leendő szakemberek szemléletének fogyasztóközpontú, fogyasztóbarát alakítását. Ma már több egyetemen, főiskolán önálló tantárgyként is oktatják a fogyasztóvédelmi jogi ismereteket. Ezt az oktatási és nevelési tevékenységet igyekeztünk segíteni a 2007. évben kiadott, a fogyasztóvédelmi jog alapjait tárgyaló kötetünkkel (Hámori, 2007a), valamint a 2003. évben megjelent – a vendéglátás fogyasztóvédelmi jogi szabályozását rendszerbe foglaló – könyvünkkel (Hámori, 2003), amely mint téma-specifikus mű különösen a vendéglátó és szálloda, valamint az idegenforgalmi és szálloda szakos hallgatók, illetőleg a szakmai érdeklődők számára készült. A *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba. A fogyasztók magán- és közjogi védelme* című, 2014-ben publikált és a *Fogyasztóvédelem a jogágak tükrében I.* című, 2017. évi kiadványunk együtt – az addigra felduzzadt vonatkozó joganyaggal – túlmutatott mindezen, mivel felölelte egyrészt a jogterület kialakulásának történetét, fejlődését (különös tekintettel az Európai Közösségek, az Európai Unió fogyasztóvédelmi jogának alakulására), s alapjait, meghatározó kategóriáit, másrészt általánosan és a terjedelmi kereteken belül részletesen, az egyes szakok számára különösen fontos, speciális jogi alakzatokat (ld. pl. szállodai letéti szerződés, utazási szerződés) magába foglaló módon kerültek tárgyalásra, bemutatásra az akkor hatályos magyar jogrendszer különböző ágaiban megjelenő fogyasztóvédelmi jogintézmények, rendelkezések, a lehetőség szerint megpróbálva kielégíteni minél több olvasó érdeklődését (a könyvek megírását természetesen a nagyon nagy mértékű jogszabályváltozások is jelentősen indokolták).

2019. november 29. napján a Magyar Jogász Egylet (MJE) Fővárosi Szervezete (FSZ) Fogyasztóvédelmi Jogi Szakosztályának (FJSZ) – a BGE KVIK-en rendezett – tudományos ülésén szakosztályelnökként és a BGE fogyasztóvédelmi tantárgyfelelős oktatójaként tartott előadásunkban szóltunk a fogyasztóvédelem jelentőségéről és oktatásáról (Hámori, 2019a). A Covid-19-pandémia előtti időszakban a fogyasztóvédelem fontosságáról az MJE FSZ FJSZ-nek 2018. november 15. napján, 2019. április 25. napján és 2019. szeptember 25. napján a BGE KVIK-en tartott tudományos ülésein is külön előadásokban emlékeztünk meg (Hámori, 2018a; Hámori, 2019b; Hámori, 2019c), és a világvárvány alatt sem lankadt a figyelmünk (pl. Hámori, 2020a; Hámori, 2021; Hámori, 2022a; Hámori, 2022c). A BGE KVIK Vendéglátás Tanszék (VT) 2022. október 27. és 2023. január 13. napján rendezett szimpóziumán – egy konkrét jogeseten keresztül – az utazási szerződés hibás teljesítésének szabályozási és gyakorlati mélységeibe, valamint a fogyasztóvédelmi jogi oktatásba is bepillantást nyerhettünk (Hámori, 2022d; Hámori, 2022e). 2022. november 30. napján az MJE FSZ FJSZ és a BGE közös szervezésében – *Kérelmező-e, illetve ügyfél-e a fogyasztó a fogyasztóvédelmi hatósági eljárásban? Három éve a világvárvány keresztútjában* címmel – rendeztünk nagyszabású, Lugasi Andrea KVIK-dékán köszöntőbeszédével és a Kúria Közigazgatási Kollégiuma vezetőjének, Kalas Tibornak az előadásával is párosuló fogyasztóvédelmi jogi konferenciát a BGE KVIK-en (BGE, 2022c; Hámori, 2022g).⁶

A fogyasztóvédelmi jog tudományos kutatásával, oktatásával, jogalkalmazásban és jogalkotásban szerzett tapasztalatokkal is eltelt eme negyedévszázad gyümölcsei között – egyebek mellett – több mint egy tucat szakkönyvfejezet, több tucat szakcikk és konferenciaelőadás, valamint mintegy félszáz szaktanácsadói tanulmány is termett (ld. pl. Hámori, 2004; Hámori, 2005; Hámori, 2006; Hámori,

⁶ Az időszakhoz ld. pl. Palkovics László miniszter: Fogyasztóvédelmi szakmapolitikai program, 2021. pp. 110; a fogyasztóvédelmi politikáról szóló 1353/2022. (VII. 21.) Korm. határozat.

2007b; Hámori, 2008a; Hámori, 2008b; Hámori, 2009b; Hámori, 2011b; Hámori, 2012a; Hámori, 2012b; Hámori, 2013a; Hámori, 2013b; Hámori, 2015a; Hámori, 2015b; Hámori, 2015c; Hámori, 2016b; Hámori, 2016c; Hámori, 2016d; Hámori, 2016e; Hámori, 2017b; Hámori, 2017c; Hámori, 2017d; Hámori, 2017e; Hámori, 2017f; Hámori, 2017g; Hámori, 2018b; Hámori, 2018c; Hámori, 2018d; Hámori, 2018-2019; Hámori, 2019d; Hámori, 2019e; Hámori, 2020b).

Eredmények

Az eredmények – a fentiek szerint – magukban foglalják például a Fogyasztóvédelem, a Fogyasztóvédelmi jog, a Fogyasztóvédelem a vendéglátásban, az Etika és fogyasztóvédelem, a Fogyasztóvédelem és fogyasztáspszichológia nevű tantárgyak bevezetését, két karon, több szakon és valamennyi tagozaton, számos mű, köztük egyetemi tankönyvek megjelenését, konferenciák rendezését, illetőleg – az alábbiakban kiemelten részletezve – a Fogyasztóvédelmi Kutatócsoport létrejöttét, működését. A fogyasztóvédelmi oktatást – az etikai és jogi vonatkozásokkal (ld. pl. Hámori, 2008c; Hámori, 2009c; Hámori, 2010b; Hámori, 2010c; Hámori, 2012c; Hámori, 2012d; Hámori, 2016f) – ma már mintegy száz oldal terjedelmű forrás- és szakirodalomjegyzék is szolgálja. A képzési célok között – reményeink szerint sikeresen – szerepel, hogy a hallgatók kellően ismerjék és képesek legyenek helyesen, alaposan – ember-, „fogyasztó”-barát módon – alkalmazni a vonatkozó, gazdasági életben is nélkülözhetetlen alapvető, általános és speciális, szakspecifikus fogyasztóvédelmi ismereteket, értékeket, célokat, normákat, elveket, szabályokat, hozzájárulva a helyes lelkiismerettel rendelkező, becsületes, emberközpontú, boldog szakemberek képzéséhez. A szakmai kompetenciák körében megtalálható az emberközpontú, „fogyasztó”-barát szemlélet megfelelő alkalmazása, az etikai és jogi problémák kellő felismerése és helyes megelőzése, megoldása, orvoslása, a különböző magatartások, aktusok kritikai értékelése.

A fogyasztóvédelmi tematikák – szak-, tantárgyspecifikusan – kiterjednek különösen a következőkre:

- a fogyasztóvédelem alapjai, története; a fogyasztóvédelmi jog hazai, külföldi, nemzetközi kialakulása, fejlődése, meghatározása, célja, funkciói, alapelvei, forrásai, alanyai;
- fogyasztóvédelmi jogi (alap)fogalmak, fogyasztói (alap)jogok; a fogyasztóvédelmi jog jogrendszeren belüli elhelyezkedése, különböző jogágakban való megjelenése;
- a fogyasztóvédelem állami, helyi önkormányzati és civil szervezeti érdekképviseleti intézményrendszere, szervezeti felépítése (feladat- és hatáskörök), szerepe;
- a fogyasztóvédelem polgári jogi, polgári eljárásjogi, nemzetközi magánjogi jogintézményei, rendelkezései, a fogyasztói többletvédelem (pl. kellék-, termék- és jogszavatosság, jótállás, kártérítés, termékfelelősség, fogyasztói szerződéstípusok, utazási szerződés, szállodai letéti szerződés szabályozása);
- a fogyasztóvédelem kereskedelmi jogi jogintézményei, rendelkezései; verseny- és reklámjogi szabályok;
- a fogyasztóvédelem közigazgatási jogi és pénzügyi jogi jogintézményei, rendelkezései;
- a fogyasztóvédelem szabálysértési jogi és büntetőjogi tényállásai.

A Fogyasztóvédelmi Kutatócsoport

2022. szeptember 19. napján létrejött a BGE KVIK VT tanszék-, kar- és intézményközi, gazdaság- és jogtudományi tárgyú Fogyasztóvédelmi Kutatócsoportja, amelynek hét BGE- és öt másik egyetemi tagja van, három egyetemi tanár, egy főiskolai tanár, három egyetemi docens, egy főiskolai docens, egy adjunktus, egy tudományos munkatárs, egy tanársegéd és egy mb. oktató (a tizenkét személy közül tizenegy rendelkezik tudományos fokozattal, a tizenkettedik tag fogyasztóvédelmi szakjogász és közgazdász is). A Kutatócsoport

I. Fogyasztóvédelmi aktualitások című konferenciával egybekötött tudományos ülést – hét konferenciaelőadással – 2022. október 26. napján tartotta a BGE KVIK-en (BGE, 2022b; BGE KVIK, 2022; Hámori, 2022f; Veres, 2023), a *II. Fogyasztóvédelmi aktualitások* című konferenciával egybekötött tudományos ülésre – kilenc konferenciaelőadással, ugyanazon Karon – 2023. március 22. napján került sor (részletesen ld. az alábbiakban).

Az egyetemi *vízjó, misszió, értékek* (együttműködés, szakmai igényesség, elkötelezettség, fejlődés, bizalom) és stratégiai célok megvalósulása érdekében megalakult Fogyasztóvédelmi Kutatócsoport a minden embert és minden vállalkozást közvetlenül érintő, nyereségességi szempontból is releváns bírságmentes, jogkövető, tisztességes vállalkozási, üzleti, gazdasági tevékenységhez, „a gazdaság és a társadalom fejlődéséhez” jelentékeny mértékben hozzájáruló, vállalkozások számára nélkülözhetetlen, jogilag is kötelezően elsajátítandó, „a gyakorlatban is jól hasznosítható, a hazai és a nemzetközi munkaerőpiac által elvárt” ismeretekkel, „naprakész gyakorlati tudással, készségekkel” szolgáló, „kollégáink számára szakmai fejlődést biztosító, támogató” *fogyasztóvédelem* tudományos, kutatási eredményeket oktatásba beépítő művelését, „egyúttal inspiráló közösséget is formálva”, „az aktív közösségi életet és az egészséges életmódot” (BGE, 2022a) is támogatni kívánja.

A Kutatócsoport tagjai: dr. habil., dr. jur. Bencsik András PhD, egyetemi docens (ELTE ÁJK Közigazgatási Jogi Tanszék, MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság, közigazgatási jogi fogyasztóvédelem); Farkas Jácint PhD, tudományos munkatárs (BGE PSZK Menedzsment Tanszék, MTA CSFK Földrajztudományi Intézet – MTA Kiváló Kutatóhely, BCE Corvinus Institute for Advanced Studies); Fekete-Frojimovics Zsófia PhD, mb. tanszékvezető, egyetemi docens (BGE KVIK Vendéglátás Tanszék, MTA Gazdálkodástudományi Bizottság, kutatási téma: különleges fogyasztói szokások vizsgálata a vendéglátásban); dr. jur. Filó Mihály PhD, LL.M., adjunktus (ELTE ÁJK Büntetőjogi Tanszék, büntetőjogi fogyasztóvédelem); Prof. dr. habil., dr. jur. Frivaldszky János PhD,

tanszékvezető, egyetemi tanár (PPKE JÁK Jogbölcseleti Tanszék, MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság, jogfilozófiai fogyasztóvédelem); dr. Hamar Farkas PhD, főiskolai docens (BGE KVIK Közgazdasági és Üzleti Tudományok Tanszék); dr. jur. Hámori Antal PhD, egyetemi docens, intézményi fogyasztóvédelmi tantárgyfelelős, kutatócsoportvezető (BGE KVIK Vendéglátás Tanszék, MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság, fogyasztóvédelmi jog, alkotmányjogi fogyasztóvédelem; kutatási téma: a fogyasztók etikai és jogi védelmének összefüggése, különös tekintettel a vendéglátásra); Prof. dr. habil., dr. jur. Lévainé Dr. Fazekas Judit CSc, egyetemi tanár, prodeán (SZE DF ÁJK Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék, MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság, fogyasztóvédelmi jog, polgári jogi és európai jogi fogyasztóvédelem); Prof. dr. habil. Neszmélyi György Iván PhD, egyetemi tanár (BGE KKK Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék, OBIC-kutatásvezető, Milton Friedman Egyetem Nemzetközi és Politikatudományi Tanszék, MTA Regionális Tudományok Bizottsága); dr. jur. Szilágyi Gábor LL.M., tanársegéd (BGE KVIK Közgazdasági és Üzleti Tudományok Tanszék, fogyasztóvédelmi szempontok a szellemi alkotások területén, pénzügyi fogyasztóvédelem); dr. Totth Gedeon CSc, ny. főiskolai tanár, szaktanácsadó (BGE KKK Marketing Tanszék, MTA Gazdálkodástudományi Bizottság); dr. jur. Veres Zoltán PhD, mb. oktató (PPKE JÁK Pénzügyi Jogi Tanszék, pénzügyi jogi fogyasztóvédelem).

A Kutatócsoport I. *Fogyasztóvédelmi aktualitások* című konferenciája a következő előadásokkal került megrendezésre 2022. október 26. napján: *Frivaldszky János* Mindent szabad, amire fogyasztói igény van? Létezik-e természetjogi határ a terápiás gyógyítás és a transzhumanista enhancement között?; *Totth Gedeon* A fogyasztóvédelem és a marketing; *Farkas Jácint* Minek nevezzetek? A fogyasztóvédelem fogalmának bolyongása jogalkotás útvesztőiben; *Fekete-Frojimovic Zsófia* Paraszociális kapcsolatok hatása a fogyasztói magatartásra a vendéglátásban; *Bencsik András* A fogyasztóvédelem legújabbkori kihívásai – szervezeti változások szorítójában; *Veres Zoltán* A fogyasztói hiteljog szabályozási fejleményei másfél

évtized távlatából; *Hámori Antal* A felszolgálati díj természete, problémáinak fenntarthatatlansága (etikai és jogi aspektusok) – küzdelem a fogyasztók védelméért, a fogyasztó kérelmezői, ügyféli státuszáért (BGE, 2022b; BGE KVIK, 2022; Veres, 2023).

A Kutatócsoport *II. Fogyasztóvédelmi aktualitások* című, 2023. március 22-i konferenciájának előadói és előadásai: *Lévayné Dr. Fazekas Judit* A fogyasztói kollektív képviselői keresetekre vonatkozó szabályok uniós harmonizációja; *Frivaldszky János* A transzhumanizmus és a poszthumanizmus fogyasztói emberképének népszerűsítési módjai és az emberi méltóság kérdése – természetjogi megközelítésben; *Totth Gedeon, Szabó Edit* A fogyasztóvédelem és a reklám, különös tekintettel a gyermekekre; *Bencsik András* A mesterséges intelligencia alkalmazásának fogyasztóvédelmi aspektusai; *Filó Mihály* Büntetőjog-filozófia és fogyasztóvédelem; *Veres Zoltán* A fogyasztók tájékoztatáshoz való joga, mint a pénzügyi fogyasztóvédelem egyik sarkalatos pontja – szabályozási kiindulópontok és joggyakorlati példák; *Hamar Farkas* A fogyasztóvédelem és a központi költségvetés kapcsolatának egyes aktuális kérdései; *Szilágyi Gábor* A fogyasztóvédelem és a szellemi alkotások jogának összefüggései; *Fekete-Frojmovics Zsófia* Paraszociális kapcsolatok vizsgálata a vendéglátásban, különös tekintettel az Instagram felületre; *Hámori Antal* Fogyasztóvédelem a Budapesti Gazdasági Egyetemen (intézménytörténeti megközelítésben), a felszolgálati díj- és fogyasztó-kérelmező-ügyfél-kutatás legújabb (2023. évi) eredményei, a kibontakozás lehetséges útjai.

Következtetések, javaslatok

A BGF/BGE fogyasztóvédelmi oktatása mind az említett OM-FVF-felmérés szerinti kezdetekben (ld. Agg, 2001; Hámori, 2001a; Hámori, 2001b), mind napjainkban figyelemre méltó helyen helyezkedik el (vö. felsőoktatási intézmények tantervei). Ez annak is köszönhető, hogy a korábbi és a jelenlegi egyetemi vezetők is érzik, tudják, a fogyasztóvédelem mindenkit érint, a

vállalkozások számára sem nélkülözhető (ld. pl. Hámori, 2017a). Különösen kiemelkedő az az intézményközi együttműködés, amely a Fogyasztóvédelmi Kutatócsoport tevékenységében is testet ölt. A javaslatok körében megfogalmazható fogyasztóvédelmi kurzusok további szakokon – mindhárom Karon – történő bevezetése.⁷ A fogyasztóvédelem kereskedelmi, külkereskedelmi, pénzügyi területen történő oktatásának jelentőségét a kereskedelmi jogi, külkereskedelmi jogi, pénzügyi jogi fogyasztóvédelem (ld. pl. Hámori, 2017a; Király, 2020; Németh, 2015; Varga, 2013; Veres, 2016; Veres, 2018; Veres, 2022) nagyon nagy szerepe is jól mutatja (ld. pl. tisztességtelen szerződési feltételek, megtévesztő, agresszív kereskedelmi gyakorlatok tilalma). A Kutatócsoportot illetően elmondható, hogy a rendszeres tudományos ülések, konferenciák rendezése, a kutatási eredmények szakmailag is lektorált publikálása bizonyára újabb és újabb inspirációt hozva – a fogyasztóvédelmi szint emelését eredményezve – sokak szolgálatát szolgálhatja.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Agg, G., 2001. Általános helyzetkép a fogyasztóvédelmi oktatásról. In: *Konferencia a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatásáról* (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 2001. május 18.). Budapest: Oktatási Minisztérium & Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség. pp. 6-9. (és melléklet).
2. Balla, L., 2019. Néhány fogyasztóvédelmi és versenyjogi kérdés büntetőjogi megközelítésben. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2ksz,1), 32–42.
3. Baranovszky, Gy. & Kóródy, D., 2020. *A fogyasztóvédelmi békéltetés fejlődése Magyarországon*. Budapest: magánkiadás.
4. Barta, J., 2020. Az EU által meghirdetett digitális forradalom hatása a kereskedelmi jog egyes területein: szerződések, fogyasztóvédelem, gazdasági verseny, gazdasági társaságok. *Miskolci Jogi Szemle*, 15(3ksz), 14–26.
5. Bencsik, A., 2013. A fogyasztók védelmének alkotmányi fundamentumairól. *Közjogi Szemle*, 6(1), 21–31.

⁷ Vö. pl. 1012/2003. (II. 25.) Korm. határozat feladatterve: „a felsőoktatásban gondoskodni kell [...] a fogyasztóvédelem témakörében szakirányú továbbképzési kurzusok intézményi meghirdetéséről”.

6. Bencsik, A., 2016. A fogyasztóvédelem közjogi keretei. In: Hamar, F. & Hámori, A., ed., 2016. *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem. pp. 134-151.
7. BGE, 2022a. <https://uni-bge.hu/hu/vizio-es-misszio>
8. BGE, 2022b. Tudományos hírlevél, 2022. október: Tudományos életünkben - 2022. október (uni-bge.hu)
9. BGE, 2022c. <https://uni-bge.hu/hu/kvik/hirek/nagyszabasu-fogyasztovedelmi-jogi-konferencia-volt-a-kvik-en>
10. BGE KVIK, 2022. KVIK Hírek, 2022. október, pp. 6–7. (pp. 30) <https://uni-bge.hu/hu/kvik/hirek/kvik-a-fogyasztovedelmi-kutatocsoport-konferenciaja>
11. Bisztriczki, L. & Kántás, P., 2012. *Az új szabálysértési törvény magyarázata. Gyakorlati kérdések és válaszok a szabálysértési jog köréből*. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
12. Bisztriczki, L. & Kántás, P., 2014. *A szabálysértési törvény magyarázata*. 2. kiadás. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
13. Bodzási, B., 2018. A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekhez kapcsolódó egyes polgári jogi kérdésekről. *Miskolci Jogi Szemle*, 13(2, 2), 61–75.
14. Bodzási, B., 2019. Az Európai Bíróságnak a magyar devizahiteles szerződésekkel kapcsolatos gyakorlata, különös tekintettel az ún. Dunai-ügyben hozott ítéletre. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2019/2), 15–28.
15. Buzás, G. & Hámori, A., 2005. Fogyasztóvédelmi oktatás és nevelés. *Fogyasztóvédelmi Szemle*, 2(2), 41–45.
16. Czuczai, J., 1997. Korreferátum a fogyasztóvédelem témájában Gyarmati András előadásához (A Ptk. újabb módosítása az európai jogharmonizáció tükrében). In: *Magyar Jogászegylet Tizedik Jogász Vándorgyűlés* (Sopron). Budapest. pp. 71–86.
17. Farkas, A. & Wellmann, Gy., 2012. A hibás teljesítés bírói gyakorlata I-II. *Gazdaság és Jog*, 20(3), 8–11., 20(5), 16–20.
18. Fazekas, J., 2007. *Fogyasztóvédelmi jog*. Budapest: CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
19. Fazekas, J., 2016a. A magyar fogyasztóvédelmi szabályozás fejlődése a rendszerváltástól napjainkig. In: Hamar, F. & Hámori, A., ed., 2016. *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem. pp. 28–59.
20. Fazekas, J., 2016b. Gondolatok a devizaalapú hitelszerződések jogi hátteréről és a tisztességtelen általános szerződési feltételek érvénytelenségi kontrolljáról. *Jog-Állam-Politika*, 8(4), 73–96.
21. Fazekas, J., 2017. The consumer credit crisis and unfair contract terms regulation – Before and after Kásler. *Journal of European Consumer and Market Law*, 6(3), 99–106.
22. Fazekas, R., 2020. A választottbírói kikötés a fogyasztóvédelem nézőpontjából. *Gazdaság és Jog*, 28(9), 13–19.

23. Filó, M., 2016. A fogyasztók megtévesztése – gondolatok a büntetőjogi jogtárgy-védelem határainról. In: Hamar, F. & Hámori, A., ed., 2016. *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem. pp. 164–171.
24. Frivaldszky, J., 2016. A pénzügyi világválságból a klasszikus természetjogi elvek újbóli érvényesülése felé. In: Hamar, F. & Hámori, A., ed., 2016. *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem. pp. 73–120.
25. Frivaldszky, J., 2015. A vasárnapi kötelező pihenőnap természetjogi alapjai és közpolitikai lehetőségei. *Iustum Aequum Salutare*, 15(1), 59–99.
26. Fuglinszky, Á., 2016. Fogyasztói adásvétel, kellék- és termékszavatosság. Elemzések az uniós jog és az új Ptk. kapcsolatához. Budapest: Wolters Kluwer Kft.
27. Gárdos, P. & Rácz, A., 2012. Néhány gondolat a Pénzügyi Békéltető Testületről. *Gazdaság és Jog*, 20(4), 17–21.
28. Gellén, K., 2019. Fogyasztók és vállalkozások az új üzleti modellek és a digitális technológiai környezet promóciós tendenciái tükrében. *Gazdaság és Jog*, 27(7-8), 7–12.
29. Gombos, K. & Lehóczky, B., 2019. A tisztességtelen szerződési feltételek eltávolítása a magyarországi devizaalapú hitelszerződésekből. *Jogtudományi Közlöny*, 74(11), 434–444.
30. Hajnal, Zs., 2013. *A fogyasztói jogok egységes európai szabályozásának lehetséges irányai*. [egyetemi doktori disszertáció]. Debrecen: Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Debreceni Egyetem, Elérhető: <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/60fd7509-28a0-441e-8650-83193b118676/content> (2023.03.14.).
31. Hajnal, Zs., 2015. A fogyasztói szerződések sajátos jelensége: a timesharing szerződés. *Gazdaság és Jog*, 23(5), 14–17.
32. Hajnal, Zs., 2020a. A békéltető testületi döntések bírói felülvizsgálatának gyakorlata. *Gazdaság és Jog*, 28(10), 9–14.
33. Hajnal, Zs., 2020b. A fogyasztási cikkek adásvételének szabályozási kísérlete és legújabb módosításai az Európai Unióban és a magyar jogban. *Gazdaság és Jog*, 28(7-8), 6–11.
34. Hamar, F. & Hámori, A., ed., 2016. *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem.
35. Hámori, A., 2001a. Fogyasztóvédelmi jogi oktatás a Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolai Karán. In: 2001. *Konferencia a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatásáról* (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 2001. május 18.). Budapest: Oktatási Minisztérium & Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség, pp. 23–26.
36. Hámori, A., 2001b. Fogyasztóvédelmi jogi oktatás a Budapesti Gazdasági Főiskolán. *Fogyasztóvédelem*, 3(8-9), 17.
37. Hámori, A., 2001c. Fogyasztóvédelmi oktatás a Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolai Karán. Az Oktatási

- Minisztérium által, a fogyasztóvédelmi ismeretek felsőoktatásban történő oktatásáról, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen rendezett tudományos konferencia előadása. Budapest, 2001. május 18.
38. Hámori, A., 2003. *A vendéglátás fogyasztóvédelmi jogi szabályozása*. Budapest: Label Kereskedelmi, Szolgáltató és Kiadói Kft.
 39. Hámori, A., 2004. Az egyes vendéglátó-ipari munkakörök betöltéséhez szükséges alkalmassági-képesítési feltételek jogi szabályozása (fogyasztóvédelmi jogi aspektusok). In: Majoros, P., ed., 2004. *Magyarország a gazdasági fejlődés keretében. Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2003*. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola. pp. 190–194.
 40. Hámori, A., 2005. A csomagküldő kereskedelem és az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás jogi szabályozásának kapcsolata. In: Majoros, P., ed., 2005. *Tudástranszfer és információs társadalom*. Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2004. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola. pp. 171–178.
 41. Hámori, A., 2006. Az üzlet üzemeltetője kategóriába, illetve osztályba sorolása bejelentésének jogi természetéről és a hatóságnak e bejelentéssel kapcsolatos magatartásáról. *Szakmai Füzetek*, (16), 125–127.
 42. Hámori, A., 2007a. *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba I. A fogyasztóvédelmi jog alapjai*. Budapest: Axol Print Nyomdaipari és Kiadói Kft.
 43. Hámori, A., 2007b. Felszolgálati díj a magyar jogban. In: Majoros, P., ed., 2007. *Stratégiák 2007 és 2013 között*. Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2006. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola. pp. 304–316.
 44. Hámori, A., 2008a. A szálláshely osztályba, a vendéglátó üzlet kategóriába sorolása bejelentésének jogi természetéről. *Magyar Jog*, 55(6), 423–428.
 45. Hámori, A., 2008b. A közösségi fogyasztóvédelmi politika és jog fejlődése. *Agora*, 39–54.
 46. Hámori, A., 2008c. A gazdaság etikai aspektusa – „reformok útján”. In: Majoros, P., ed., 2008. *Reformok útján. Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2007*. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola. pp. 428–433.
 47. Hámori, A., 2009a. A „fogyasztó”-fogalom „dilemmái” különös tekintettel az Fgytv. módosításában és az új Ptk.-javaslatban foglaltakra. *Magyar Jog*, 56(2), 88–97.
 48. Hámori, A., 2009b. A fogyasztóvédelem közigazgatási „útvesztői” (a „fogyasztó” fogalom „dilemmái”). In: Majoros, P., ed., 2009. *Kultúraközvetítő párbeszéd az üzleti világban*. Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2008. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola. pp. 150–166.
 49. Hámori, A., 2009c. Az erkölcsi nevelés és a gazdaság etikai aspektusa. *Agora*, (4), 7–17.
 50. Hámori, A., 2010a. A vendéglátó üzletek kategóriába sorolásának jogi szabályozása. *Magyar Jog*, 57(3), 164–171.
 51. Hámori, A., 2010b. *A vendéglátás etikája*. Budapest: Bodnár Bt.

52. Hámori, A., 2010c. A hivatás-választás etikai jelentősége. *Agora*, (6), 87–92.
53. Hámori, A., 2011a. Fogyasztóvédelmi ismeretek oktatása a Budapesti Gazdasági Főiskolán. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem által rendezett – „A fogyasztóvédelem helye a hazai felsőoktatásban” című – tudományos konferencia előadása. Budapest, 2011. május 31.
54. Hámori, A., 2011b. Kötelező jótállás – fogyasztóvédelem. *Gazdaság és Jog*, 19(6), 21–24.
55. Hámori, A., 2012a. A fogyasztó fogalom aktuális jogalkotási és jogalkalmazási dilemmái. *Agora*, (9), 45–64.
56. Hámori, A., 2012b. A vállalkozások fogyasztói minősége. *Gazdaság és Jog*, 20(9), 8–11.
57. Hámori, A., 2012c. Vendéglátás-etika. *Agora*, (8), 25–32.
58. Hámori, A., 2012d. Útkeresések és növekedési lehetőségek a gazdaságban (etikai és jogi aspektusok). In: Beszteri, B. & Majoros, P., ed., 2012. *Változó világ: társadalmi és gazdasági útkeresés*. Veszprém: MTA VEAB. pp. 287–292.
59. Hámori, A., 2013a. A nem természetes személy laikusok fogyasztói védelmének változásai. (A „fogyasztó” fogalom változásai a magyar jogban – különös tekintettel az Fgytv.-re és az új Ptk.-ra). *Multidiszciplináris Kihívások, Sokszerű Válaszok*, 2(2), 35–41.
60. Hámori, A., 2013b. A hibás teljesítés az új Ptk.-ban. *Multidiszciplináris Kihívások, Sokszerű Válaszok*, 2(1), 60–76.
61. Hámori, A., 2014. *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba. A fogyasztók magán- és közjogi védelme*. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola.
62. Hámori, A., 2015a. Az új Ptk. fogyasztói védelme. *Multidiszciplináris Kihívások, Sokszerű Válaszok*, 5(1), 35–51.
63. Hámori, A., 2015b. A „vasárnapi munkavégzés tilalma” fogyasztóvédelmi nézőpontból. *Iustum Aequum Salutare*, 15(2), 127–135.
64. Hámori, A., 2015c. A fogyasztók védelme és az új Ptk. *Magyar Jog*, 62(5), 257–273.
65. Hámori, A., 2016a. A fogyasztóvédelem jelentősége és oktatása. Javaslatok Magyarország V. középtávú fogyasztóvédelmi politikájához. *Jogtudományi Közlemény*, 71(3), 175–183.
66. Hámori, A., 2016b. Vélemény az üzletek vasárnapi nyitva tartásának tilalmáról munkavállaló-, család- és fogyasztóvédelmi szempontból. *Magyar Bioetikai Szemle*, 22(1), 13–34.
67. Hámori, A., 2016c. A felszolgálati díj és a fogyasztók védelme. *Közjogi Szemle*, 9(3), 49–58.
68. Hámori, A., 2016d. A fogyasztók védelme a polgári jogban – különös tekintettel az új Ptk. rendelkezéseire. *Minőség és Megbízhatóság*, 50(50), 308–321.

69. Hámori, A., 2016e. Bevezetés a fogyasztók etikai és jogi védelmébe. In: Hamar, F. & Hámori, A., ed., *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem. pp. 6–16.
70. Hámori, A., 2016f. *Etika. Erkölcstani alapfogalmak gazdaságetikai kitekintéssel*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem.
71. Hámori, A., 2017a. *Fogyasztóvédelem a jogágak tükrében I*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem.
72. Hámori, A., 2017b. A felszolgálati díj szabályozásáról az alapvető jogok biztosának eljárása kapcsán. *Debreceni Jogi Műhely*, 14(1-2), 19–40.
73. Hámori, A., 2017c. A homeopátiás „gyógyszer” elnevezésről (a homeopátia, a „homeopátiás szerek” jogi szabályozása). *Jura*, 23(2), 315–326.
74. Hámori, A., 2017d. A „termékbemutatók” fogyasztóvédelmi jogi szabályozása. (Aktuális problémák és válaszok). *Jogtudományi Közlemény*, 72(4), 183–191.
75. Hámori, A., 2017e. A „vásárlói” (fogyasztói) panasz fórumokról szóló tájékoztató jogi szabályozása történeti áttekintéssel. *Gazdaság és Jog*, 25(7-8), 42–46.
76. Hámori, A., 2017f. Javaslat a ’rossz minőségű termék forgalomba hozatala’ büntetőjogi törvényi tényállás alapesete büntetési tételének és egyes szabálysértési rendelkezések módosítására. *Jog-Allam-Politika*, 9(4), 253–270.
77. Hámori, A., 2017g. A fogyasztó szavatossági és jótállási igénye. *Gazdaság és Jog*, 25(12), 21–23.
78. Hámori, A., 2018a. A fogyasztói szavatossági és jótállási igények intézésének szabályozása és gyakorlata. A Magyar Jogász Egylet Fővárosi Szervezete Fogyasztóvédelmi Jogi Szakosztálya tudományos ülésének előadása. Budapest, 2018. november 15.
79. Hámori, A., 2018b. Javaslatok a ’fogyasztók’ fokozottabb védelme érdekében. A ’vásárlók könyve’ és a ’vásárlói’ (fogyasztói) panasz fórumokról szóló tájékoztató jogi szabályozása történeti áttekintéssel. *Iustum Aequum Salutare*, 14(1), 63–98.
80. Hámori, A., 2018c. A „szálloda” és a vendéglátó üzlet üzemeltetőjének letéti felelőssége az új Ptk.-ban és a bírói gyakorlatban. In: Verebes, P. & Fekete-Frojimovics, Zs., ed., 2018. *Üzleti szintű szervezés és gazdálkodás a vendéglátásban*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem. pp. 219–236.
81. Hámori, A., 2018d. A felszolgálati díj és a fogyasztók védelme az alapvető jogok biztosának eljárása kapcsán. In: „Sport – Gazdaság – Turizmus” Kautz Gyula Emlékkonferencia 2017. június 8. tanulmánykötet. Győr: Széchenyi István Egyetem. pp. 1–11.
82. Hámori, A., 2018-2019. Fogyasztói jogok érvényesülése hatósági eljárásban 1-2. *Jura*, 24(2), 378–393., 25(1), 271–292.
83. Hámori, A., 2019a. A fogyasztóvédelem jelentősége és oktatása. A Magyar Jogász Egylet Fővárosi Szervezete Fogyasztóvédelmi Jogi Szakosztálya tudományos ülésének előadása. Budapest, 2019. november 29.

84. Hámori, A., 2019b. Fogyasztóvédelmi szabálysértési és büntetőjogi tényállások egyes kérdései. A Magyar Jogász Egylet Fővárosi Szervezete Fogyasztóvédelmi Jogi Szakosztálya tudományos ülésének előadása. Budapest, 2019. április 25.
85. Hámori, A., 2019c. A fogyasztóvédelemről szóló törvény 2019. évi módosításának kritikája (a fogyasztóvédelem le-, illetve felértékelődése). Magyar Jogász Egylet Fővárosi Szervezete Fogyasztóvédelmi Jogi Szakosztálya tudományos ülésének előadása. Budapest, 2019. szeptember 25.
86. Hámori, A., 2019d. A fogyasztói szavatossági és jótállási igények intézésének szabályozása és gyakorlata. *Magyar Jog*, 66(4), 212–219.
87. Hámori, A., 2019e. Az Fgytv. békéltető testületet és fogyasztóvédelmi politikát is érintő 2019. évi módosításának kritikája. A fogyasztóvédelem fel-, illetve leértékelődése. *Jog-Állam-Politika*, 11(3), 37–68.
88. Hámori, A., 2020a. A fogyasztóvédelem jelentősége és békéltető testületi aktualitása. *Gazdaság és Jog*, 28(6), 1–6.
89. Hámori, A., 2020b. Békéltetés – másként? A kánonjog és a világi jog gyűréjében. Prof. dr. habil., dr. jur. Hársfai Katalin PhD, lic. iur. can., theol., egyetemi tanár tiszteletére, születésének 70. évfordulója alkalmából. In: Kuminetz, G., Szabó, P. & Ujházi, L., ed., *Ratio intellegendi et ordo vivendi. Ünnepi kötet Hársfai Katalin 70. születésnapja alkalmából*. Budapest: Pázmány Press. pp. 133–156.
90. Hámori, A., 2021. Fogyasztóvédelmi aktualitások. Javaslatok jogszabályok módosítására. *Iustum Aequum Salutare*, 21(1), 63–112.
91. Hámori, A., 2022a. A fogyasztóvédelmi jog jelentősége. In: Bánhegyi, M., Fekete-Frojimovics, Zs. & Hámori, A., ed., 2022. *Gazdaság és gasztronómia. Ünnepi kötet Lugasi Andrea tiszteletére*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem. pp. 118–137.
92. Hámori, A., 2022b. A felszolgálati díj-kutatás I. In: Szegedi, K., ed., 2022. *Szemelvények a BGE kutatásaiból 2022*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem. pp. 98–105.
93. Hámori, A., 2022c. Kérelmező és/vagy bejelentő – ügyfél, harmadik személy, egyéb érdekelt? Újabb „csemege” a fogyasztóvédelmi hatóság legújabb gyakorlatából, békéltető testületi fűszerezéssel, avagy egy hibás teljesítés margójára. *Iustum Aequum Salutare*, 18(2), 27–77.
94. Hámori, A., 2022d. Egy utazási szerződés hibás teljesítése. A Budapesti Gazdasági Egyetem Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar Vendéglátás Tanszéke 2022/2023. tanév első Tudományos Szimpóziumának előadása. Budapest, 2022. október 27.
95. Hámori, A., 2022e. Fogyasztóvédelem a Vendéglátás Tanszék keretében – különös tekintettel a 2022. évi őszi konferenciák témáira. A Budapesti Gazdasági Egyetem Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar Vendéglátás Tanszéke 2022/2023. tanév második Tudományos Szimpóziumának előadása. Budapest, 2023. január 13.

96. Hámori, A., 2022f. Köszöntő beszéd. Budapesti Gazdasági Egyetem Vendéglátás Tanszék Fogyasztóvédelmi Kutatócsoportjának I. Fogyasztóvédelmi aktualitások című konferenciával egybekötött tudományos ülése. Budapest, 2022. október 26.
97. Hámori, A., 2022g. A fogyasztó kérelmezői és ügyféli minőségét illetően a fogyasztóvédelmi hatósági gyakorlatban felmerült egyes jogértelmezési kérdések, különös tekintettel az Fgytv. 46/A. §-ára, az Ákr. 10. § (1) bekezdésére, 35. § (2) bekezdésére és 37. § (2) bekezdésére. A Magyar Jogász Egylet Fővárosi Szervezete Fogyasztóvédelmi Jogi Szakosztálya és a Budapesti Gazdasági Egyetem Kérelmező-e, illetve ügyfél-e a fogyasztó a fogyasztóvédelmi hatósági eljárásban? Három éve a világhírvány keresztüztüzeiben című tudományos konferenciájának előadása. Budapest, 2022. november 30.
98. Jagusztin, T., 2021. A fogyasztói jogsértések megszüntetésére irányuló eljárások reformja – az új irányelv küszöbén. *Gazdaság és Jog*, 29(6), 19–24.
99. Jeney, P., 2005. Fogyasztóvédelmi politika. In: Kende, T. & Szűcs, T., ed., *Bevezetés az Európai Unió politikáiba*. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. pp. 655–698.
100. Józson, M., 2019a. 'New Deal for Consumers' (?) (az európai uniós fogyasztóvédelmi jog korszerűsítését, a szabályok egységesítését és a végrehajtás erősítését célzó irányelvtervezetek margójára). *Európai Jog*, 19(6), 14–24.
101. Józson, M., 2019b. Az áruk szabad mozgása az Európai Unióban, és a tagállami fogyasztóvédelem érvényesülése a negatív és a pozitív integráció közötti összefüggések tükrében. *Jogtudományi Közlemény*, 74(6), 251–265.
102. Józson, M., 2018a. Kettős termékmerce alkalmazása az Európai Unió belső piacán: a jogi megoldáskeresés útvesztői Brüsszelben és Közép-Kelet-Európában. *Gazdaság és Jog*, 26(10), 3–9.
103. Józson, M., 2018b. „Kié a fogyasztó?": a gyengébb fél (a fogyasztó) védelme a tagállamok és az Európai Unió között megosztott fogyasztóvédelmi hatáskör útvesztőiben. *Európai Jog*, 18(6), 32–43.
104. Józson, M., 2018c. A tisztességtelen szerződési feltételek uniós jogi szabályozásának jogdogmatikai és jogpolitikai kérdései. *Magyar Jog*, 65(2), 74–85.
105. Juhász, K., 2018. Fogyasztói jogok és a végrehajtási záradék. *Iustum Aequum Salutare*, 14(4), 183–190.
106. Karsai, K., 2011. *Fogyasztóvédelem és büntetőjog*. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
107. Kertész, G., 2016. Devizahitelek – jog és/vagy erkölcs. In: Hamar, F. & Hámori, A., ed., 2016. *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem. pp. 121–133.
108. Király, P. B., 2020. A kriptovaluták pénzügyi fogyasztóvédelmi aspektusai. *Iustum Aequum Salutare*, 16(4), 45–58.

109. Lattmann, T., 2011. Fogyasztóvédelmi politika. In: Kende, T. & Szűcs, T., ed., *Bevezetés az Európai Unió politikáiba*. Budapest: CompLex Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. pp. 535–585.
110. Lábady, T., 1976. A fogyasztóvédelmi rendszerről és a fogyasztók érdekeinek polgári jogi védelméről. *Magyar Jog*, 23(4), 875–886.
111. Loos, M., 2019. The modernization of European consumer law: A pig in a poke? *European Review of Private Law*, (1), 113–134.
112. Mészáros, P. E., 2019. Az Európai Unió Bíróságának ítélkezése a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat, illetve tisztességtelen szerződési feltétel fogyasztókkal szembeni irányelveivel kapcsolatosan. *Európai Jog*, 19(3), 36–40.
113. Miskolczi-Bodnár, P., 2018. Fogyasztóvédelmi szabályok a Ptk.-ban. *Magyar Jog*, 65(11), 593–604.
114. Miskolczi-Bodnár, P. & Sándor, I., 2012. *A fogyasztóvédelmi jog európai gyökerei magyar szabályozása I-II*. Budapest: Patrocinium Kft.
115. Molnár, G. M., 2013. A fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények. In: Belovics, E., Molnár, G. M. & Sinku, P., 2013. *Büntetőjog II. Különös Rész. A 2012. évi C. törvény alapján*. 2. kiadás. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 836–878.
116. Nagy, G. B., 2016. Gondolatok a büntetőjog fogyasztóvédelemben betöltött lehetséges szerepéről. *Magyar Jog*, 63(10), 597–603.
117. Németh, Cs., 2014. A devizahiteles perek joggyakorlati tapasztalatairól. *Gazdaság és Jog*, 22(4), 3–9.
118. Németh, Cs., 2015. A pénzügyi fogyasztóvédelmi jog fejlődése Magyarországon 2008–2014 között (I-II. rész). *Gazdaság és Jog*, 23(1), 3–11., 23(3), 3–11.
119. Németh, Cs., 2020. A pénzügyi szektorban a fogyasztókkal szemben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételek jogi megítélése az európai uniós Bíróság joggyakorlatában. *Európai Jog*, 20(1), 21–32.
120. Papp, T., 2011. Fogyasztó-e az utas? *Magyar Jog*, 58(10), 616–619.
121. Pázmándi, K., 2020. A jogi értelemben vett fogyasztókép átfarmálódásáról, azaz mit üzen a viselkedési közgazdaságtan a jogi beavatkozás paradigmájáról. *Gazdaság és Jog*, 28(11-12), 73–77.
122. Pázmándi, K., 2016. Kereskedelmi kommunikáció és fogyasztóvédelem – a fogyasztó verseny- és reklámjogi védelme. In: Hamar, F. & Hámori, A., ed., 2016. *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem. pp. 152–163.
123. Pfeiffer, J. J., 2016. A devizaperek másként, avagy a végrehajtás megszüntetése iránti perek, és ami mögöttük van. *Gazdaság és Jog*, 24(9), 14–20.
124. Pusztahelyi, R., 2020. A felelősségkizáró és -korlátozó kikötések általános szerződési feltételekben, illetve a fogyasztóval szemben. *Gazdaság és Jog*, 28(9), 1–6.

125. Rácz, L., 2020. Múltba tekintő gondolatok: szerződési szabadság és fogyasztóvédelem, avagy a magánjog alkalmazkodóképességének korlátairól. *Magyar Jog*, 67(12), 677–684.
126. Sepsi-Keyha, E., 2019. Adatvédelem, fogyasztóvédelem és versenyjog határán – hatásköri kérdések, eljárási következmények. *Versenytükkör*, 15(1), 40–51.
127. Simon, R., 2016. A fogyasztói viták alternatív vitarendezése Európában – ötletverseny és fórum shopping a nemzeti szabályozás és implementációs kötelezettség tükrében? *Iustum Aequum Salutare*, 12(2), 63–89.
128. Szabó, P., 2017. A fogyasztó fogalma és a fogyasztói szerződés értékelésének egyes kérdései az Európai Unió Bíróságának néhány újabb döntése tükrében. *Európai Jog*, 17(1), 1–6.
129. Szeghő, K., 2015. „Devizaperek” egy bíró szemével. *Gazdaság és Jog*, 23(12), 3–10.
130. Szendrő, É. M., 2020. A fogyasztóvédelem kialakulása és fejlődéstörténete. *Jogtörténeti Szemle*, 18(2), 34–40.
131. Szépvölgyi, E., 2019. A fogyasztói jogviták hatékony rendezésének jelene és jövője. *Jog-Állam-Politika*, 11(3), 103–118.
132. Szikora, V. & Hajnal, Zs., ed., 2020. A fogyasztói adásvétel és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok tagállami szabályozásának összehasonlító elemzése – Csehország, Magyarország, Lengyelország, Románia és Szlovákia. Debrecen: Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. *Debreceni Jogi Műhely*, 17(2020/1-2), 1–265.
133. Szilágyi, G., 2021. Fogyasztóvédelmi szempontok a szellemi alkotások területén. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(1,1), 149–166.
134. Szolnoki-Nagy, R., 2014. Fogyasztóvédelem az Európai Unióban. *Európai Tükör*, 19(2), 143–160.
135. Tattay, L., 2005. Közvetlen fogyasztóvédelmi előírások a szellemi alkotások jogában. *Jogtudományi Közlöny*, 60(6), 295–299.
136. Traub, F., 1995. A fogyasztó fogalma a versenyjogban. Jogösszehasonlító áttekintés. *Versenyismeret*, 43(10-11), 70–103. (ford. Pappné Ritter, J.)
137. Varga, N., 2013. A fogyasztói pénzügyi lízing. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
138. Verebics, J., 2012. Szerződések az elektronikus kereskedelem körében és a fogyasztóvédelem. *Gazdaság és Jog*, 20(12), 3–10.
139. Veres, Z., 2016. A pénzügyi fogyasztóvédelem alkotmányos megalapozása felé. *Közjogi Szemle*, 9(1), 41–50.
140. Veres, Z., 2018. A pénzügyi fogyasztóvédelem egyes alapkérdései. Jogdogmatikai, történeti, rendszertani alapok jogalkalmazási és metajurisztikus kitekintéssel. [egyetemi doktori disszertáció]. Budapest: Jog- és Államtudományi

Doktori Iskola, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Elérhető:
[https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Veres_Z_dolgozatv\(1\).pdf](https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Veres_Z_dolgozatv(1).pdf)
(2023.03.14.)

141. Veres, Z., 2022. A fogyasztói hiteljog főbb szabályozási fejleményei másfél évtized távlatából, különös tekintettel a közösségi jogra. Pázmány Law Working Papers, 13(10), 1–9.
142. Veres, Z., 2023. Fogyasztóvédelmi aktualitások – interdiszciplináris megközelítésben. Konferenciabeszámoló. Iustum Aequum Salutare, 19(1).
143. Vékás, L., 2001. Európai közösségi fogyasztóvédelmi magánjog. In: Vékás, L., ed., 2001. Európai közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. pp. 25–96.
144. Vékás, L., 2002. Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a „fogyasztó” fogalmáról. Európai Jog, 2(5), 3–13.
145. Vékás, L., 2021. Az uniós fogyasztói szerződési jog megújítása és az új irányelvek átültetése. Magyar Jog, 68(2), 65–75.
146. Vida, S., 1999. A fogyasztó fogalma az Európai Bíróság gyakorlatában. Versenyfelügyeleti Értesítő, 9(1), 40–44.
147. Vida, S., 2000. A fogyasztó versenyjogi védelme a megtévesztéssel szemben. Magyar Jog, 47(11), 661–666.
148. Vörös, I., ed., 2007. Tisztességtelen verseny – fogyasztóvédelem. Budapest: MTA Jogtudományi Intézet.
149. Wallacher, L., 2014. A választottbírói kikötés tisztességtelensége fogyasztói szerződésekben. Európai Jog, 14(3), 10–16.
150. Weatherill, S., 1997. EC Consumer Law and Policy. London: Longman.
151. Weiss, E., 1971. A gyártó vállalat felelőssége a fogyasztó irányában. Döntőbíráskodás, 12(3), 81–94.
152. Zavodnyik, J., 2010. Értelem és érzelm. A kereskedelmi gyakorlatokkal megcélzott fogyasztó. Gazdaság és Jog, 18(7-8), 10–20.
153. Zavodnyik, J., 2013. Az általános szerződési feltételek és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok. Versenytükrök, 9(2) 34–53.

ISSN 2630-886X

18 57

BGE